

1767 24. 365.

DE
TRANSLATIONE FEVDORVM
AD CLERICOS

DISSERTATIO INAUGVRALIS

QVAM

ILLVSTRIS IVRECONSULTORVM ORDINIS
AVCTORITATE

PRO

SVM MIS

IN VTROQVE IVRE HONORIBVS

IN AVDITORIO PETRINO

D. XXI. MAII MDCCLXVII.

PVBlice DEFENDET

AVCTOR

GODOFREDVS FERDINANDVS LINDEMANN

DRESD

IVRIS VTRIVSQUE BACCALAVREVS

LIPSI AE

EX OFFICINA LOEPERIA

DE
TRANSLATIONE FEVDORVM
AD CLERICOS

DISSECTIO INAVGVRALIS
ILLVSTRIS IRRECONSVLTORVM ORDINIS
AVCTORITATE
SVMMLIS
IN VTROVQVE IURE HONORIBVS
IN AVCTORITATE PETRINO
D. XII MARI MDCCLXXII

GODOFREDVS BERDMVNDVS LINDEMAN

LIBRARIVS
EX OFFICINA LORBERII

SERENISSIMO PRINCIPI
AC DOMINO
D O M I N O
FRIDERICO AVGVSTO

DVCI SAXONIAE IVLIAE CLIVIAE MONTIVM
ANGRIAE ET VESTFALIAE S. IMPERII ROMANI
ARCHIMARESCHALLO ET PRINCIPI ELECTORI
LANDGRAVIO THVRINGAE MARCHIONI MISNIAE
ET VTRIVSQUE LVSATIAE BVRGGRAVIO
MAGDEBVRGICO COMITI HENNEBERGAE
MARCAE RAVENSBERGAE BARB. HANNOVIAE
DOMINO RAVENSTEINI
ETC. ETC

SERENISSIMO PRINCIPI

AC DOMINO

D O M I N O

FRIDERICO AUGUSTO

DUCI SAXONIAE ILLAE CLIVIAE MONTIVM

ANGRIAE ET VESTFALIAE S. IMPERII ROMANI

ARCHICAMERARII ET PRINCIPIS ELECTORI

LANDBRANIO THIRINGIAE MARCHIONI MERSINAE

ET VTRIVSQVE LVSATIAE BVRGGRAVIO

MAGDEBVRGICO COMIT. HENNEBERGAE

MARCAE RAVENSBERGAE BARB. HANNOVIAE

DOMINO RAVENSTERNI

ETC. ETC.

ELECTOR SERENISSIME
INDVLGENTISSIME DOMINE,

*Quam Tibi modo longe digniore viri et
virtute et eloquentia conspicui pieta-
tem declararunt, eandem et me quamquam mini-
mo et indignissimo munere, deuoto tamen et summae
in Te reuerentiae pleno animo, Tibi smas signi-
ficare. Enimvero cogitanti mihi, quale Tibi,
SERENISSIME PRINCEPS pietatis meae at-
que in patriam charissimam studii documentum
deferrem, heu, praeter hunc meum erga Te,
amorem nihil dignum quod exhiberem obtulit.
Ecquid*

Ecquid autem est, tam exiguum, quod Tibi, SERENISSIME PRINCEPS, non commendet offerentis animus? Quid tam arduum, quod Te non longe sit inferius? Preces fortasse, solae preces non indignae maiestate videbuntur, quaeque vota omnis Saxonia pro Tua salute, DOMINE, pro salute MATRIS SAPIENTISSIMAE, et PATRVI CELSISSIMI solvit, eadem et me sanctissime facientem, qua omnia ferre soles, hereditaria quasi et a Diuis patribus accepta indulgentia, excipias

SERENISSIME PRINCEPS
AC DOMINO

CELSITVDINE TVAE

DEVOTISSIMVM

GODOFREDVM FERDINANDVM LINDEMANN.

INDEX CAPITVM.

Praefatio.

CAP. I. De feudi et sacerdotii repugnantia.

- §. 1. *Pugnant inter, se quod omnibus in genere Clericis commendatur paupertas.*
- §. 2. *Quia Clericus negotiis debet abstinere secularibus.*
- §. 3. *Clerico prohibetur militia.*
- §. 4. *Leges expressae, quae Clericum videntur feudis excludere, veteris auctoris de beneficiis, Iuris F. Langobardici, Alemannici, Saxonici, nec non Speculi Saxonici.*
- §. 5. *Antiquissimis temporibus Vasalli electi milites, quoniam de omnibus feudis seruitia praestabant militaria. Quae cum non praestaret Clericus, recte a feudis excludebatur.*
- §. 6. *Veram fuisse mentem legislatorum, ut Clerici non in feudo succederent, vel inde patet, quod succedere eos in Geradam voluerint.*

CAP. II. Quaratione feudum et sacerdotium inter se conueniant.

- §. 1. *Mutati mores clericorum.*
- §. 2. *Textus pr. Cap. allegati non ad acquisitionem sed ad successionem spectant. Clerici dicti militiam facere Christo.*
- §. 3. *Exempla sacerdotum militum.*

INDEX CAPITVM.

- §. 4. *Iam recipere coeperunt in Capitula seculares, ipsum Caesarem, ut ipsi vicissim inter Vasallos reciperentur.*

CAP. III. *Feudorum ad clericos translatio.*

- §. 1. *Quaestio tantum nobis est de feudis secularibus.*
§. 2. *Capitula habuerunt ius gladii.*
§. 3. *Feuda vexilli in clericos translata fuisse probatur Iure F. Alemannico etc.*
§. 4. *Exempla aliquot feudorum ad clericos translationis.*

CAP. IV. *Quo iure sibi Clerici feuda vindicent.*

- §. 1. *Dicuntur clerici duas repraesentare personas, alteram secularem, alteram ecclesiasticam.*
§. 2. *Ipsè Pontifex Rom. Princeps factus est secularis, exercitus aluit, bella gessit.*
§. 3. *Ecclesia dicitur vasalla, praelati sunt provasalli. Nota investitura per baculum et annulum, et inuestitura per sceptrum, quae olim erat in usu. Hodie inuestitura principum secularium eadem est atque clericorum.*
§. 4. *Probatum Clericorum ad feuda accessio legibus. Iure Saxonico nouissimo nequidem prohibentur successione. Opus tamen est substituto. Neque hoc contrarium est iuri Canonico.*
§. 5. *Constituuntur casus septem, quibus tota nostra Dissertatio inuoluitur, quibusque ubi succedere vel non succedere possit Clericus videar.*

§. 6. *Par etiam Protestantibus est ratio. Locus maximo et consuetudo est respicienda.*

CAP. V. *Quam vim feudorum ad Clericos translatio habeat ad rempublicam.*

§. 1. *Videndum in quo verseris statu. In Republica et Democratia ne nimia sit Clericorum potestas et opulencia videndum; in Monarchia vero, despotica praecipue indulgere ipsis prudentia suadet.*

§. 2. *In malis, quae Clericorum nimia potestas parit maximum habetur depopulatio. Familiarum diuitiae diminuuntur, cum augeri debeant. Bona clericorum et ecclesiae pro mortuis habenda.*

§. 3. *Praestabat tamen feuda ipsis dare, quam allodia multa. Exponuntur Imperatorum, qui primi feuda in ipsos transfulerunt, cur id fecerint, causae et rationes.*

§. 4. *Hodie vero alia rebus publicis est facies.*

§. 5. *Prudentia potius contra Clericos utendum quam vi.*

Peroratio,

§. 6. De ratione Institutionis et ratione loci maritimo et cognate
 sub his capitulis

Cap. V. Quam vim feudorum ad Clericos translati ha-
 bent ad rempublicam

§. 7. Vnde in hoc respectu sunt in Republica et Domestica
 in his capitulis

PRAEFATIO.

Antequam ad ipsam rem descenderemus, ex re
 visum fuit, de nostro scribendi consilio pauca
 praemittere, nostrum que libellum lectori
 non tam commendare, quod esset hominis
 immodesti, quam, quod ii faciunt, qui non temere in
 scenam prodire audent verentes sanioris, spectatorum
 partis censuram, excusare. Non enim dubitamus, fu-
 turos esse, qui nos, post Ludewigium et Ge-
 bauerum, de Clericorum ad feuda admissione scri-
 pisse, vel temeritatis accusent, vel operam inutilem
 plane ac perobscuram summisserunt existiment. Hi vero,
 cum, quid res sit paulo accuratius considerauerint, non
 habebunt, quod vitio nobis vertant: cum tam multi-
 plex sit, inter viros eruditos de hac re controuersia,
 eaque partim adeo subtilis atque intricata, partim an-
 tiquitatis caligine tam offusa ac recondita, vt, si recte
 pertractari debeat, Hommelio aut Boehmio opus sit.
 Liceat igitur nobis a summorum, qui ante nos scripse-
 runt, Virorum vestigiis secedere, nouam que, quantum
 poterimus, viam aperire et quod illi vsu et consuetu-
 dine efficere studuerunt, ex ipsis Iuris Canonici et Feu-
 dalis libris deriuare, antiquissimorum que et recentissi-
 morum

PRAE

A

morum

CAPVT I.

De feudi et sacerdotii repugnantia.

N

§. I.

e autem more egisse videamus eorum, qui cum tractant aliquam rem abducunt lectores ab aduersae partis sententia, quam, vt suam eo magis commendent, plane negligunt et ita, si diis placet, pacem sine bello cogitant: Dicendum nobis primo loco sumimus de feudi et sacerdotii repugnantia, quae tanta quidem est, vt cum omnibus pene iuribus sit conflictandum, antequam inter se possint conciliari. Duo sunt, quae in principiis nobis obstant doctorum genera*: Doctores scilicet iuris canonici et iuris feudalis: Quorum ad suum quemque fontem redire iubeamus et in foro suo quasi compellamus peculiari.

Primum nobis sit cum iure canonico negotium et ita vbique procedamus, vt primum opiniones scriptorum, deinde contrarias leges afferamus.

Et quis est qui nesciat, Clericis vniuerse paupertatem commendari, opulentiam contra in vitiis haberi? „Ex his quisque facile intelliget, ait VAN ES-PEN, ** auctor in hac materia classicus, aliam de vita canonicali esse concipiendam ideam, quam quae vulgo concipitur; vitam que canonicaem ex mente ecclesiae non esse „instit-

* IACOBVS MENOCHIVS Papiensis
ICTus de arbitrariis iudicii quaestio-
nibus et causis (Colon. Agripp.
1607. fol.) aduersariorum numerat
quingenta tres, in his Herniam,
Barosolum, Baldum, Iasonem, Nat-

tam, Cuiacium, Ludouicum Moli-
nam et semet ipsum, praesertim si
de feudo ordinario sermo sit, Lib. II.
Cent. III. Casus 231.

** De iur. ecclesiast. tit. 7. c. 4.

„institutam, aut ordinatam, vt quis commode, laute et
 „honorifice secundum seculum viuat, sed vt a mundo abstra-
 „tus omnibus eius praetensionibus renuncians vnice Deo et
 „ecclesiae siue orando siue laborando seruiat, vitam que cle-
 „ricalem iuxta sanctos canones eo feruentius instituat, quan-
 „to reliquis Clericis et nomine et dignitate praecellit., Ea
 quoque fuit teste PAVLO DIACONO * Viri egregii, vt vo-
 cat, et omnibus praeconiis efferendi Chrodogangi, quem
 Canonicorum ordinis ferunt auctorem et Antistitem, regu-
 la, quae ponitur in humilitate, quamque tantopere pro-
 barunt omnes, vt ipse Carolus M. ** eam seruari ac propa-
 gari expresse iusserit. At quid nobis cum Chrodogango,
 cuius auctoritate facile carere possumus, cum notissimum sit
 votum paupertatis, quod strictius alii, alii laxius faciunt: Vn-
 de diuisio Clericorum in regulares et seculares suam traxit
 originem.

Paupertas vero ad regulam, bona et diuitiae ad seculum
 referuntur. Quemadmodum enim ii habentur Clerici, qui
 Laicis exemplo sint et face prae luceant sua, ita et Clericus
 ipse primo abstrahat a rebus secularibus animum, et Laicum
 spernere doceat secularia. Quin ipse HIERONYMVS *** ditiori-
 bus Clericis ita praecipit: „Qui ditior est sacerdos cum venit
 „ad sacerdotium, quidquid plus habuerit, non filii debet
 „dare, sed pauperibus et sanctis fratribus et domesticis fidei,
 „qui vincunt merita liberorum, vt reddat domino quae domi-
 „ni sunt, vt loquitur euangelium., Quid de ipsis Cleri-
 cis sentiendum, cum neque liberos Clericorum diuites esse

et

* In *fragm. de Episc. Metens.* apud
 DV CHESNE tom. II. *Coll. Script. Rer.*
 Franc. et continetur haec Chrodogan-
 gi regula in LABBEI tom. VII. *concil.*

** Cf. capitul. Aquisgr. de anno
 789. cap. 72. sq.

*** In *Ezech.* c. 46.

B

et Patres iubeant, et ipsa dignitas ecclesiastica, non illa, quae nominibus et titulis quaeritur, sed quae in vita digne homine ecclesiastico instituenda. „Et puto maiores nostros satis animaduertisse, nihil ecclesiae exitius pestilentius quae esse, quam ministrorum eius nimiam opulentiam. Nam ut in „omni genere mediocritas illa, quam optimus poeta auream „vocat, merito commendatur, ita modus facultatum, sum- „mopere hic necessarius est „

§. II.

Paucis attingimus praecedente paragrapho, Clericum ita animum a rebus secularibus debere abstrahere, ut se totum Deo deuoveat, quae in terris sunt spernat, et vnicam curam Deum habeat. Praeter paupertatem, hominibus ecclesiasticis olim tam serio commendatam, qua propter a feudorum possessione exclusos fuisse constat, nouam rationem cur in feudum succedere non possint, aduersarii nostri quaerunt in eo, quod omnibus omnino rebus secularibus abstinere iubeantur.

Non opus est titulum Decretalium de ea re commemorare peculiarem, non omnia quidem, quibus immisceri prohibentur, *secularia negotia recensentem*, sed uti primi Capituli sunt verba, *pauca tantum perstringentem*. Prohibentur autem quaestu, contentione, disputatione in palatio seculari, iocis et ludis secularibus, venatione id que genus aliis et ut breuis sim, Nemo militans Deo, ait Apostolus, implicet se negotiis secularibus. Hinc inferunt, aduersarii, Clericos ad feuda non admittendos esse.

* Sunt verba FRANCISCI DVARENI lib. II. de SS. eccl. ministr. c. 4.

§. III.

Neque in hoc acquiescunt, sed grauioribus vtcunque argumentis, ad quae properabimus, insurgunt, et cum hucusque minora velut e longinquo in nos tela, quae ob leuitatem non moramur, emiserint, iam acrius instantes cominus aciem instruunt. Quae attulimus argumentis opus erat ratiociniis et conclusionibus quod studebant, efficere: Quid si res ipsa tam clare loquatur, vt nullum fere cuiquam supersit dubium? Et cui vel modice scientia iuris imbuto non notum sit, feudorum eam esse naturam, eam que legem, vt Vassallus domino praestet seruitia? Quem fugiat, feuda ab antiquissimis inde temporibus ideo fuisse constituta, vt haberent domini, qui eos in bellum sequeretur comitatum: vt sibi compararent duces, et exercitus: vt essent, qui tuerentur fines: qui imperii curandi in se susciperent molestiam; Dominus ipse sentiret, fructus et commodum? Quae si quis in Clerico reperire sibi videatur, parum abforet, quin sententiam pro aduersariis pronunciet. Et quis non tritum et decantatum audiuerit illud: *Ecclesia non sinit sanguinem*,* quod et hodie adeo obseruari solet, vt venia opus sit Pontificis, si quis miles a seculo, vt vocant, ad Clerum transire velit. Illustre et iucundum Saxoni esse debet exemplum Principis Saxoniae serenissimi Clementis Wenceslai Episcopi Prifingensis, Coadiutoris Episcopatus Augustani, qui cum vero patriae amore, et vt par esset fratribus serenissimis, incitatus pro patria pugnare non dubitasset, altiori euocatus nutu, Deo tandem obtulit, quod iam patriae praestiterat, et misso habitu bellico Pallium sumisit episcopale: id tamen non prius nisi accedente demum Pontificis Rom. dispensatione. Quid cum dispensatione indigeant, si ecclesiam transire ve-

B 2

linc

* NETTELBLADT de ecclesia sanguinem non siciente.

lint ii, qui cum nulla lex prohiberet, nullum vetaret ius Canonicum, militiam secuti sunt: quid ii qui Clerici in bellum proficiscuntur? Sunt autem leges innumerae fere, quae Clericos arcet a militia. In praecipuis habenda est, quae continetur *cap. 2. X. de vita et honest. cleric.* „Clerici arma portantes, et vsurarii excommunicentur.,, Eodem referre solent, *cap. 4. X. eod. tit.* „Si quis ex Clericis comam relaxauerit, anathema sit. — Nos qui reliquimus seculum, inquit *concilium Moguntinum Cap. 74.* id nobis omnibus obseruari volumus, vt arma spiritalia habeamus, corporalia dimittamus.,, et *Concilium Wormatiense* sub Pipino celebratum *Can. 16.* vt arma Clerici non portent.,, Non pila quaerunt ferrea, teste *AMBROSIO can. 3. caus. 23. qu. 8.* non arma Christi milites. Coactus repugnare non noui, sed dolor, fletus, orationes, lacrymae fuerunt mihi arma aduersus milites. Omnia autem, quae speciatim diximus, ad vnum quasi punctum contulit *CLAVDIVS ESPENCAEVS.* „Exercitia bellica clericorum et episcoporum officiis maxime repugnant, primum quidem generali ratione, quia bella prae nimia inquietudine quam plurimum impediunt animum a diuino cultu, diuinorum contemplatione, oratione, doctrina, reliquo quae clericali ministerio. Vt ergo secularia negotia, seu nimis a. nimum implicantia clericis interdiciuntur *II. Timoth. 2.* sic exercitia bellica ratione item speciali; nam sacri ordines ad altaris ministerium ordinantur, in quo domini passio renunciat et annunciat. *

§. III.

Iam cum de iure Canonico vidimus, transeundum nobis est ad Ius Feudale. Et vetustissimum quidem ius feudale arcet

* Conf. *CLAVDIVS ESPENCAEVS Lib. II. digr. cap. 6.*

arcet omnino clericos a successione in feudis; quo que remotius nostris temporibus est, eo seueriorem iudicis formam induit. Neque id mirum: mores enim Clericorum nondum erant corrupti; nondum militiam sequi, rebus que se immiscere secularibus, ausi erant; seruitia Vasallitica non remitti, non in censum seu redditus mutari, nondum per substitutos praestari solebant. Quocunque igitur in iure feudali oculos conferas, vbique fere Clericos cum feminis pari passu ambulare, vbique homines ecclesiasticos a feudis excludi cognosces. Sic enim VETVS AVCTOR *de Beneficiis*: * „Clerici et mulieres, rustici et mercatores, et iure „carentes et in fornicatione nati, et omnes qui non sunt ex „homine militari ex parte patris eorum et aui, iure carent „beneficiali, et vt ad antiquissima regum Francorum tempora recurramus, in horum capitularibus et conciliis expresse dispositum legimus: ** „Seruis Dei per omnia armaturam portae „aut in exercitum et in hostes pergere omnibus prohibuimus, nisi illis tantum qui propter diuinum mysterium, „missarum scilicet, adimplendum et sanctorum patrocinia „portanda ad hoc electi sunt: id est, vnum vel duos episcopos cum capellanis et presbyteris, qui hominibus peccata confitentibus iudicare et poenitentiam indicare possunt. Iuris vero feudalis Langobardici tot pene habemus leges, vt haud temere vereamur ne, quod raro scribentes metuunt, molesti simus lectoribus.

B 3

Vnam

* Cap. I. §. 4. in SENKENBERG *Corporis iur. feud. German.* p. 159. qui locus ita se habet in versione, Pfaffen, Wib, Dorfers Kaufstuthe und alle, die Rechtes darben oder unrecht gebahren sin und alle, die nichren sin von Ritters Art, von

Vater und von Eder vater, die sullen Lehn recht darben. Cl. Sächsl. Lehnrecht §. 2. Apud SENKENBERG p. 179.

** Conf. Monumenta Baderborn. p. 86. 88.

Vnam tantum principem omnium quamvis notissimam totam repetere liceat. Continetur II. Feud. Tit. XXI. „Miles qui beneficium tenebat, cum esset sine liberis venerabilem domum intrauit, et seculo renunciando arma bellica deposuit, habitumque religionis adsumsit, et sic conuersus factus est. Hic donec vixerit, feudum retinere conatur: quod dominus vel agnatus ad se pertinere contendit. Sed iudicatum est, domini, vel agnati conditionem esse potiore, eo quod desit esse miles seculi, qui factus est miles Christi, nec beneficium pertinet ad eum, qui non debet gerere officium.“ Quae reliquae sunt leges saltem indicasse sufficiat, II. F. Tit. 26. Tit. 30. Tit. 36. Tit. 109. Miles Christi seruiat Christo. Milites seculi seruiant seculo — Inter mutos, surdos, coecos, claudos vel alio modo imperfectos, quod multis ridiculum videri possit, interdum etiam Clerici connumerantur. Eadem sententia est iuris feudalis Alemann. §. 4. * Pfaffen, Wibe und geburen, und alle die nicht von ritterlicher Art sind geböhren, und di nit elich geboren sind, die sulzen alle nit Lehnrecht haben. Speculo etiam Saxonico sancitum est. ** Begiebt sich aber ein Mann zum Mönchleben der zu seinen Jahren kommen ist, er hat sich vom Landrecht und Lehnrecht gelegt, und seine Lehen sind dem Herren ledig. Sed quid moror lectores. Sunt SENKENBERGH, SCHILTERI, STRVVII, HOMMELII, TITH, FLEISHERI; hos lectoribus nostris commendemus.

§. V.

Quae §. tertia diximus, partes agentes Iuris Canonici, eadem et nunc nobis dicenda. Sed nulla Scriptor dignus est,

* In SENKENBERGHII Corp. Iuris feudalis p. 20.

** Lib. I. art. 25. editionis Ludovicianae p. 75, 76.

est venia, qui cum ipse crimen repetitionis fastidiosae fecurrere sentiat, tamen vel centies dicta in odium lectoris repetit. Ibi autem feudorum origines paucis exposuimus, atque hoc monuisse sufficiat, quod nemini nisi qui sit idoneus militaribus seruitiis praestandis, feuda conferri soleant. Vassalli militum vsu veniunt nomine, et ideo, vt verba Capituli Caroli M.* in nostram dissertationem transferamus „quia „nos volumus beneficium illi dare, qui nobis bene seruerit.“ Omnes vero Vassalli milites, omnes etiam, si recte intelligatur, milites vassalli. Clerici igitur eodem quo mulieres iure feudis excludebantur, nempe quod seruitia praestare non possent. Inde si quis ad feudum Clericus admitti vellet, necesse erat, vt Dominus seruitia remitteret, quod probatur ex Charta Caroli Crassi Imperatoris pro ecclesia Francofordiensi**, vbi expresse dicitur: „Et ab illo Abbate, cui praedicta capella commissa est, nulla vnquam hostilis expeditio, exigatur, nec vllus et inde quidquid auferre praesumatur.“ Eodem modo Fridericum imperatorem legimus Eginonem, Curicensem Episcopum ab omni seruitio Curiae et imperii sui liberasse.*** Remissis enim seruitiis non exigebantur, et recte a quo exigi non poterant, quia leges praestare prohibebant, neque ad feuda admittebatur neque in iis succedebat Clericus.

§. VI.

E contrario Icti aequiores profecto erga sacerdotes futuri quod iure feudali et canonico ipsis detractum fuerat,

alio

* Conf. CAPITVL. CAROLI M. Lib. V. c. 377. apud STEPHAN. BALVZIVM Tom. I. p. 904.

** Citante DV FRESNE in *Glossar.* l. v. *expeditio.*

*** Eundem absoluit etiam Henricus filius in imperio successor in diplomate, quod excerptum inuenies in GVILMANN, VI. *Hapsburg.* c. p. 221.

alio modo compensare studuerunt, atque mulieres et clericos, summa rationis similitudine a feudis exclusas succedere voluerunt in Geradam. Quin tam diligenter de hac re sollicitus fuit scriptor speculi Saxonici, vt molestum sibi metipso potius et anxium in depingendo homine ecclesiastico vocare possis. Ita vero inquit *Libr. I. art. 5.* * Man mag aber keinen Mann achten, vor einen Pfaffen, er sey denn gelehrt, und zum Pfaffen geweyhet, und mit einer Blatten gezeichnet, ehe denn ihn die Gerade anstirbt. Et paucis ante; der Pfaff nimmt gleichen Theil mit der Schwester in der Mutter Gerade, und gleichen Theil der Bruder an Eigen und Erben. Et ne quis forte misere decipiatur, credat que his verbis feudum denotari, egregie profecto ac prudenter sibi cauit, addita explicatio: Mit welchen Guth der Mann erstirbt, das heist alles Erbe, es sey denn Lehn.

Nunc quomodo haec feudi et sacerdotii repugnantia, quam maximam fuisse vidimus, neque enim lectores nobis obijcient quod neglexerimus sententiam aduersariorum, sublata fuerit, dispiciamus.

CAPVT II.

Quia ratione feudum et sacerdotium inter se conueniant.

§. I.

Iam ad nostra castra ex suis transeant paulatim aduersarii. Diximus, quid ius strictum imperet, quid leges ecclesiae, quidue mores ipsorum Clericorum antiquissimis temporibus tulerint. Nunc quid ex his fuerit immutatam, exponamus.

Iam

* Conf. *Spec. Sax. Lib. I. art. 5.* edit. Ludouic. p. 19. 21.

Iam vero nemini cenſeo dubium fore, quin moribus mutatis leges etiam mutari debeant, et inde omnes facile intelligent, eas tantum bonas eſſe ac ſalutares leges, quae ad hominum mores diligenti ratione ſunt compositae. Atqui autem illa paupertas honeſta, antiqua virtus, legibus obtemperatio, a ſecularibus negotiis abſtinentia, pariter quae ſimplex illa et non ſucata ſanctitas, quae Clerici in patrimonio habere intelligebantur, etiam derelinqui ſenſim a multis coepit. * Et quid diſſimulem? Quilibet homo eccleſiaſticus, penes quem vetus illa et ſpectata probitas nondum exoleuit, (quis autem bonos multos et antiquae virtutis memores non ad noſtra tempora perueniſſe credat?) non poterit non noſtrum laudare conſilium. Auaritia et ambitio pedetentim etiam in Clericorum ſe inſinuare coeperant animos. Quid? Iam

SVLPITIUS SEVERVS: „Si quis, inquit clericus fuerit eſfectus, dilatat continuo ſimbrias ſuas, gaudet ſalutationibus, ipſe etiam vbique diſcurrit. Et qui ante pedibus et aſello ire conſueuerat, ſpumante equo ſuperbus invehitur, parua prius ac vili cellula contentus habitare, erigit celſa laquearia, conſtruit multa conclavia, ſcalpit oſtia, pingit armaria, uestem reſpuit groſſiorem, indumentum molle deſiderat.„ Et BONIFACIUS in epiſtola ad Zachariam pontificem: ** „Inueniuntur etiam quidam inter eos epiſcopi, qui licet ſe fornicarios et adulteros dicant non eſſe, ſunt tamen ebrioli et venatores, et pugnant in exercitu armati, et effundunt propria manu ſanguinem humanum ſiue paganorum ſiue chriſtianorum.„ Cum itaque mores mutarentur, cum aut ingens Clericorum multitudo, aut incredibili

lis

* Conf. Ep. ZACHAR. ad BONIFAC. ad annum 742. n. 8.

** Apud IOH. MABILLONIVM in act. Benedict. ſec. III. P. 2. p. 55.

C.

lis hominum pietas efficeret, vt et ecclesiae et seculo sufficere se posse crederent, vel vt rectius dicam, cum diuitias et potentiam praeferrerent paupertati et demissioni animi: quid mirum, quod etiam feuda appetere coeperint secularia? Ecelesiasticorum enim, de quibus hic non loquimur, neque vlla de hac re est controversia, acquirendorum tantam fuisse cupiditatem, vt, cum ipsis essent ab Imperatoribus agri et praedia teste THOMASINO * erepta, militibus que data id adeo aegre ferrent Clerici, vt fabula de aeterna damnatione Caroli Marelli, ** qui primus decimas militibus distribuiffe dicitur, vel a pueris decantata fuerit.

§. II.

Neque vim facere iuri feudali videbantur, qui feuda secularia ambire gestiebant Clerici. Qui feuda ecclesiastica haberent, quidni capaces essent feudorum Secularium? Ast expresse, ais, contradicit jus feudale Langobardicum, Alemannicum, Saxonicum? Ego vero sententiae Illustris Hommelii, *** subscribo, affirmantis, hos textus ad successionem Clericorum non ad acquisitionem pertinere. Successio Clericis prohibita in feudis, non istorum acquisitio, id quod ex subsequentiis verbis apparet: „Welcher Herr dieser eienem ein Gut leyhet, daran haben sie wohl Lehnrecht in dem Gute“, † nec non ex iure feudali Langobardico: ††, personam „vero investituram accipientis non distinguimus, nam etiam „seruus inuestiri poterit, nisi ignorantia praetendatur.“, Vrges: Et

* Conf. THOMASINVS P. II. de discipl. eccl. Lib. III. c. XIII. §. 5.

** Tota legitur fabula apud B. A. LYZIVM Tom. II. capitul. p. 409.

*** Hommels akademische Reden, 1c. Cap. IV. §. 14. p. 150. Merck

aber, daß alle diese Texte nur von der Erbfolge reden, und also hier, da wir von der ersten Erwerbung handeln, nicht zu ziehen sind.

† Conf. VETVS AVCT. de benef. c. 4.
†† II. F. 3.

Et feruus capacios feudi est, quam Clericus: Corpore robusto, feroci animo, nulla lege a bello abuocante quis melius seruitia praestare poterit? At vnde probabis Clerici militiam, bone vir? Manum cohibeas! Nonne dicebantur clerici militiam facere? nostin sacros ordines militares? Qui militant, ecclesiae vocantur c. I. X. de Clerico aegrot. Et ABBO, Floriacensis Abbas,* Haec, ait, sententia quae ad milites loquitur, potest etiam ad clericos retorqueri, quia etiam, „si non militare videantur seculo, Deo tamen militant, sicut „ait Apostolus: Nemo militans Deo implicet se negotiis secularibus,, Sunt igitur vtique sub militum nomine Clerici quodam modo comprehensi. Sed quid haec militia ad feuda secularia? In feudis ecclesiasticis, non in nostris, ipsi locus est quaerendus.

§. III.

Ipsam denique, misso habitu ecclesiastico, militiam ingredi, arma portare, ad bellum proficisci, et sanctas manus sanguine aspergere non dubitauerunt. Celeberrima occurrit eius rei in historiis exempla, quorum copia tanta est, vt, si paucissima attulero, nimia attulisse verear. SCHVRTZFLEISCHIVS**, vt rem ab initio repetam, et quis summo viro contradicat? primum profectum esse in bellum narrat Anepotem episcopum, id que confirmat testimonio ADONIS VIENENSIS ita dicentis: „Anepos episcopus secularis conuerfationis vir duxit exercitum Francorum contra Wiliarium „vbi gravissima caedes est facta ao. 712., Aliud exemplum occur-

C 2

* ABBO Abbas in collectione canonum apud MABILLONIVM Tom. III. Analector. p. 336.

** Conf. SCHVRTZFLEISCH in epist. de vera orig. super. motuum Belgicorum, et BOEHMERVS in Iure Protest. Lib. III. tit. I.

occurrit apud ALBERTVM STADENSEM, * „Anno, inquit,
 „Domini MCLXXII. Christianus Moguntinus imperialis au-
 „lae cancellarius et sedis Apostolicae legatus, cum Brabanti-
 „nis per Lombardiam et Thusciam omnia depopulans Bo-
 „noniensés inuasit et in equo residens, indutus thorace et
 „desuper tunica hyacinthina, habens in manibus clavam tri-
 „nodem ipse in eodem proelio dicitur stravisse novem ho-
 „mines propria manu.„ Postea ipsi reges seruitia militaria
 a clericis postulare, ** quapropter PASCALIS Pontifex ad
 Henricum regem ita scripsit: „In vestri regni partibus episco-
 „pi vel abbates adeo curis secularibus occupantur, vt comi-
 „tatum assidue frequentare, et militiam exercere cogantur,
 „quae nimirum aut vi, aut nullo modo sine rapinis, incen-
 „diis, sacrilegiis aut homicidiis exhibetur.*** „ Nullibi vero
 frequentiora reperiuntur exempla, quam in Germanicae histo-
 riae scriptoribus. „Post obitum Henrici de Brunsvic, ait *Chro-
 „nicon Hildesfense*, † Dominus Papa prouidet de episcopatu
 „Hildesfemensi cuidam venerabili et bono viro de ordine prae-
 „dicatorum Sacrae theologiae doctori, quem regulariter vo-
 „cabant episcopum Ioannem Schadelant, qui in principio
 „introitus sui requisit de libris diuinis et legalibus praede-
 „cessorum. Tunc officii curiae ostendebant loricas, cly-
 „peos et galeas dicentes: quod tales fuissent libri praedecef-
 „sorum suorum.„ Omittimus Vidichindum †† et alios pluri-
 mos. Sed quod omnium maxime admiratione dignum est,
 in iis inuenimus, quae infra sumus excitaturi. Praeterea
 Richar-

* ALBERTVS ABBAS STA-
 DENSIS ad annum 1172. Vid. DV
 FRESNE f. voce hostis.

** Conf. BALVZIVS in not. ad
 capitul. Tom. III, n. 605. 601.

*** Conf. VDALRICI BABBEN-

BERGENSIS *Cod.* apud Eccard in
 corp. hist. Tom. II. p. 271.

† apud LEIBNIZ *coll. Script.*
rer. Brunsvic.

†† Conf. *annal. Corbeiensis* ad
 annum 1191.

Richardus Romanorum rex de episcopis Alemanniae militibus tantopere gloriatur, vt nihil potius Angliae principi successori optare non erubesceret, quam vt eiusmodi episcopi ipsi quoque et regno eius contingerent. Ita enim scripsit ad Eduardum: „Ecce quam animosos et bellicosos Archiepiscopos habemus in Alemannia, non multum vobis inutile reputantes, si tales in Anglia crearentur, quorum ministerio vt possētis contra importunos rebellium vestrorum incurfus „* Sed *claua* quam gessisse diximus Christianum Moguntinum alio nos abducit: Passim ex historiae scriptoribus clavam gestasse militantes episcopos perspicimus, ** Et quid mirum? Scientes enim legibus contrarium, indignum esse episcopo manibus ferrum gerere, fortiore paululum vsi baculo, qui in clavam denique degeneraret. Ita etiam GUILIELMVS BRITO Lib. II. Philippum Belicacensem episcopum in praelio Bouinensi claua vsu fuisse refert:

Sic plerosque alios claua sfernebat eadem,
 Militibus super hoc titulum palmam que resignans,
 Accusaretur operam ne forte sacerdos.
 Gessisse illicitam, cui nunquam talibus inter
 Esse licet, nec caede manus oculos que profanet.

§. IV.

Tantopere corrupti sequenti tempore mores Clericorum fuere, vt non amplius dubitarent ad sacros ordines et ad illa officia, quae votum olim et regulam desiderarent, etiam Seculares admittere; Quod feudorum ad sacerdotes translationem non parum illustrat. Canonici quoque Chrodogangi tem-

C 3

pore

* Conf. RYMER *act. Angl.* T. I, Part. II, p. 26.

** Conf. MATHAEI *manud. ad ius Canon.* C. III, T. III, p. 287. ZIEGLER de episcopo milit.

pore humilitatis studiosissimi admiserunt ad ipsorum ordinem seculares. Cum enim adeo fuerint omnia inter seculum et Clerum communia, ut fere permiscerentur, facili quidem coniectura perspici potest, feuda quoque ipsa demum communia cum Clero fuisse? Notissimum est Aquisgranenses Canonicos Caesarem in ordinem suum recepisse. Etenim utrumque Maximilianum et Carolum VI. sollempni ritu receptos constat. Iusjurandum quod praestitit Carolus Imperator integrum extat apud ANTONIVM FABRVM: * „Nos Carolus, diuina fauente clementia Romanorum Rex, nostrae ecclesiae B. Mariae „Aquensis canonicus, ad haec sancta evangelia iuramus, eadem ecclesiae fidelitatem, et quod ipsa iura et bona eiusdem ab iniuriis et violentius defensabimus, et faciemus defensari, eius que priuilegia omnia et singula, et consuetudines ratificamus, approbamus, et de novo confirmamus. Nunc ad ipsam feudorum ad clericos translationem deveniamus.

CAPVT III.

Feudorum ad clericos translatio.

§. I.

Iam quod initio diximus, iterum moneamus necesse est, quod nempe de feudis secularibus, non de ecclesiasticis nobis quaestio sit, id que eo solertius faciendum esse arbitramur, quo facilius feuda, si ad primas eorum origines recurras, inter se possis confundere. Quid enim, si BOEHMERVM sequaris, quid aliud feuda ecclesiastica, quam quae offeruntur episcopis hac lege, ut rursus ab ipsis in feudum alius

* ANT. FABRI Staats-Canzley Tom. XVIII. p. 632. cont. s.v. DERVS de canonicatibus regum et imperatorum in eius opusculis.

aliis dentur? Quam opinionem, post collectas allatas que ceterorum sententias, auctam argumentis multis et confirmatam ita amplectitur, vt hanc ceteris omnibus praevalere firmissime adseueret. Cum enim a Principibus laicis ultro bona offerrentur clero, ipsi clerici esse domini quam vassalli maluerunt. „Vbi enim dux vel Marchio, aiunt *clerici Bre-*
menses, * vbi in regno principatus, quantumlibet magnus, „qui pontificibus manus non offerat, recusatus opportune, in-
 „opportune se non ingerat? Certatim currunt, vt homines „fiant ecclesiae et participes fiant beneficiorum eius. Vos
 „igitur honorem hunc pessundabitis et infringetis iura magnis „auctoritatibus edita? Dabitisne huic duci manus vestras,
 „vt hoc exemplo incipiant esse Principum serui, qui fuerunt „Principum domini? Sed frustra conquestos fuisse, docent
 multa antiquissimorum, et innumera pene recentiorum temporum exempla, et vbi que passim feuda ad Clericos fuisse translata legimus.

§. II.

Neque enim commoneamus, clericos et capitula iam dudum ius gladii exercuisse, quod ex CARPZOVIO ** comprobare possemus, qui cum negatum fuisset Capitulo Martisburgensi iuris gladii exercitium, rem eo rediisse refert, vt exercitium poenarum non *immediate* ab ipso fieret capitulo, sed *brachio* committeretur *seculari*. Quod licet nobis videatur repugnare, repugnat tamen minime, et respiciendum est verbum: *immediate*. Mediate itaque, vt hoc verbo vtamur, ad Canonicos et Capitula pertinere responsum, ipsis ius et sententiam competere; brachio seculari executionem. Quod vti ad ipsam substitutionem feudalem illustrandam plurimum facit

* Apud HELMOLDVM Lib. I.
 Chron. Slav. c. 69. n. II.

** CARPZOV. Lib. II. resp. 35.
 II.

cit, ita et illa rursus maximopere illustratur. Sed de hac postea.

§. III.

Ceterum non modo ius gladii, cuius supra mentionem inieciimus canonicos et capitula habuisse constat: Verum etiam aliis inuestitos fuisse regalibus, quae vulgo nomine der *Weltschheit*, comprehenduntur, expeditum est atque certissimum. Sic Otto M. fratrem Brunonem, cum illi ducatum concederet, regalibus inuestiuit. Hoc initium fuisse videtur feudorum ad clericos translationis, vt regalibus primum deinde ipsis feudis potirentur. Da begunten zuerst die Bischöffe weltliche Rechte zu haben, das dauchte damals unbillig manchen Maimne, ait apud *Gryphiandrum de Weichbildis Chronicon*, * et ius feudale Alemannicum: ** Alle Bischöffe empfahent von dem Könige Münz und Zulle und entlich empfahendt Wahnlohn und etliche Gerichte. Feudorum autem vexilli appellatione feuda secularia designari et viri doctissimi iam docuerunt, et nos sequenti capite sumus exposituri.

§. IV.

Accedamus nunc ad ipsa exempla, quae integra sic, vt in scriptoribus reperiuntur, referamus. Quemadmodum autem Caroli IV. Imperium maxime foecundum legibus, constitutionibus, diplomatibus esse nouimus, ita mirum nemini videri debet, cum plurima exempla ex eiusdem temporibus repetita viderit. Ita vero Paulum episcopum Frisingensem inuestitum fuisse intelligimus, ex *GLAFFEI anecdotis*. ***

„Domi-

* Conf. *Chronicon* apud GRYPHI-ANDRVM de Weichbildis cap. XXVIII.

** Conf. *Ius feud. Alem.* c. XLII.

*** Illustr. de GLAFFEY *Anecdor. S. R. Imp. hist. et ius publicum illustrant. collectionem.* no. LX. p. 100.

„Dominus Imperator infeudauit eundem Dominum Paulum Frisingensem episcopum de vniuersis et singulis bonis temporalibus, quae ab imperio tenere dignoscitur, recepto ab ipso fidelitatis et homagii solito iuramento, adhibitis solemnitatibus debitis et consuetis. Presentium etc. Datum *Bunne*, Anno LX. etc. Per Dominum Cancellarium,

„Rudolphus de Fridberg.,,

Huc etiam pertinet priuilegium Rudolpho de Lewenstein, canonico Herbipol. concessum apud eundem GLAFFEIVM.

„Wir Karl bekennen etc. Daz wir angesehen haben die steten getreuen dienst die vns vnd dem Reich der Erber Rudolff von Lewenstein Korherre zu Wurzburg, vnser lieber andechtiger mit seinen eldern und freunden oft nuzlich getan hat, vnd furbaz tun wil, vnd mag in kunpftigen Zeiten, vnd tun ihm die gnade mit Keyferlicher macht, vnd mit rechter wizzen, wer daz Sache daz der Edle Albrecht grafe zu Lewenstein sein bruder, on mannes leibes erben abgienge, daz denn die herrschaft von Lewenstein, vnd was derselbe Albrecht, von vns und dem Reich zu lehen hat, an den Egenanten Rudolffen, an alles hindernuzz geuallen soll, vnd wann er ein geistlich man, vnd geweiht ist vnd solicher lehn nicht behalden mag. So geben wir im einen lehentrager den Erwürdigen Albrecht Bischoff zu Wirzburg unsern lieben Fursten und Andechtigen und seine Nachkommen Bischoue zu Wirzburg, die in Zeiten werden daz Sie ym die egenante Lehen seine liebetage als vormunde getreuwlichen tragen sollen. auch in sulcher Bescheidenheit, wann er abget und gestirbet, daz denne dieselben Lehen wider an uns und daz Reich, Rechtelich geuallen. wer aber daz derselbe Rudolff lege

„wurde,

* No. CLXXXII. p. 277.

D

„würde und die egenante lehn an in veruieffen als douor be-
 „griffen ist, und er leibes mannes erben gewunne. so sullen
 „sulche lehenrechte uff dieselbe seines mannes erben. nach
 „lehenrechte gevallen. und uff sie erben. Mit vrkund etc.
 „Geben ze Murenberg. 1360. An den nehesten Montag vor
 „sand Marien Magdalenen tag. Per Dominum Imperatorem
 „Ioannes Eyfetenis,,

Et Diploma Inuestiturae Ioannis Episcopi Gurcensis
 ab eodem Carolo IIII. datum:

„In nomine sancte etc. Karolus IVtus etc. Ad pepe-
 „tuum etc. Si de cunctorum fidelium felici prosperitate
 „etc. et prout in forma, sane cum Venerabilis Ioannis Gur-
 „censis Episcopus Princeps et Deuotus noster dilectus a no-
 „bis et sacro Imperio. *Regalia* ecclesie sue Gurcensis acce-
 „pit. nobis que tamquam Romanorum Imperatori praestite-
 „rit *fidelitatis et obediencie solita Iuramenta*. Nos attendentes
 „sue fidei, quam erga nos et Sacrum gerit Imperium omni-
 „modam puritatem. *Animo deliberato, non per errorem aut*
improuide, sed de certa scientia, sibi et successoribus suis et
Ecclesiae Gurcensis omnia et singula priuilegia, literas, iura li-
bertates, immunitates et gracias; que vel quas a diuis Romanis
 Imperatoribus seu regibus praedecessoribus nostris aut
 a nobis semper quibuscumque rebus, vsibus atque negotiis
 obtinuisse noscuntur, aequè cum omnibus suis punctis et
 clausulis de verbo ad verbum prout scripta seu scripte sunt
 etiam si Iure seu consuetudine deberet, de ipsis fieri mentis
 specialis, sub omni commodo ac si presentibus incerte vel
 exerte existerent. Approbamus. Ratificamus, et auctori-
 tate imperiali plenissime confirmamus. Nulli ergo etc. Sub
 pena Mille Marcarum auri purissimi etc. Signum etc. Te-
 stes illustres Rudolphus Dux Saxoniae; Sacri Imperii Archi-
 Marechal-

Mareschalcus. Confanguineus noster. Et Rudolfus Auftrie Styrie et Karinthie Dux, Gener et filius carissimus Venerabiles. Iohannes Olomucensis. Iohannes Luthomuslensis. Marquardus Auguftensis et Theodoricus Mindensis Ecclesiarum Episcopi. Et spectabiles Burkhardus, Burggravius Nurembergensis, Heinricus Comes de Schwarzburg, et quamplures alii nostri Principes Comites et fideles. Presencium, etc. Datum Nuremberg. Anno LXV. Indicione XIII. Decembr. Id. Regnorum etc. Per Dominum Cancellarium, Henricus Australis. *

Porro huc referuntur litterae Episcopo Curienti Nurembergae ao. LXI. Indicione XIII. a XVI. Kalendas Ianuarii Regnorum datae. **

Sed iam a Carolo quarto ad subsecuta tempora transeamus. Varia de inuestitura Comitum de Ziegenhayn in Eysenbachios Petrum et Dienericum collata documenta habentur, quorum alter praesul erat ecclesiae Holzkirchensis, de anno 1419. ***

„Ich Peter von Eysenbach Probst zu Holzkirchen, thun
 „kunt vnd bekennen fur Herrn Dietrichen meinen Bruder
 „vnd mich offentlich mit diesen Brief allen Leuthen die ihn
 „ansehen oder hören lesen, das die Edlen, meine genädige
 „libe Junckern, Juncker Johann vnd Juncker Gottfried,
 „Graven zu Ziegenheim vnd zu Midda Gebruder, mich vnd
 „meinen Bruder vorgenannt begnadiget, vnd vns zur rechten
 „Mannlehen gelanhen haben das Schloss Eysenbach mit seiner zu-
 „gehör vnd anders alle de Guetern, also vnser Alten Seligen
 D 2 „gen

* Conf. GLAFFEY anecdot. no. CCCLXIX. p. 492.

** Ibid. no. CCCXX. n. 493.

*** In Ill. de SENKENBERG. select. iuris et historiarum anecdotis Tom. V. fascicul. IV. 10. 23. p. 580. etc.

„gen vnd Rorich mein Bruder von ihren Eltern vnd ihne
 „bisher herbracht, vnd zu Mannlehen getragen kan, in
 „aller Maasf, als dieser Brief hernach geschriben steht, in
 „haltet und also lautet: Wir Johann und Gottfried Gebru-
 „der, Grauen zue Ziegenheim und zue Midda thun kund und
 „bekennen offentl. mit diesen Brief, das de Erbar Herr Peter
 „von Eysenbach, vnser lieber Getreuer heut zue Tag datum
 „dieses Brief zu vns kommen ist gehn Ziegenhayn vnd uns ge-
 „beten ihn und seinen Bruder Herrn Diethrich zue belehen
 „mit dem Schloß Eysenbach und anders de Guettern wie
 „sich die erfinden, die Herr Rorich ihre Bruder vnd ihre
 „Eltern die von Eysenbach von vnsern Eltern und uns em-
 „pfangen und bisher zue mannehn getragen hat, der Lehn-
 „herr Rorich vorgeannt verleugnet hat, vmb solchen Freuill
 „vnd Ungehorsam und Behaltniß vnser Erbes und Lehen
 „vorgeschriben, so haben wir den vorgeannten Herr Pe-
 „tern und Herrn Dietrichen Gebruder von Eysenbach vnser lie-
 „ben getreuen belenet, und zue rechten Mannlehen geleihen
 „und leyten in diesen Brief das Schloß Eysenbach mit seiner Zu-
 „gehör und anders alle die Guetter wie sich die erfinden, die ihr
 „Vatter und Eltern seligen von vnsern Eltern und Uns
 „herbracht und zue Mannehn gehabt, und getragen haben,
 „sie treulich dabey schürzen, schirmen und handhaben,
 „als solcher Lehen Gewohnheit und Recht ist, und als
 „de vorgeannt Herr Rorich gesprochen hat, Eysenbach
 „ruhe zue Lehen von vnsern Herrn und dem Stift zue
 „Fulda, des wir hofen sich mit erfinden foll. Warumen,
 „das die vorgeannten Herr Peter und Herr Dieterich vn-
 „ser lieben Getreuen darumb angelangt wurden von vnsern
 „Herrn von Fulda oder anderst jemand, das sollen und wol-
 „len wir ihn helfen, verantworten, vvehren, und sie bey
 „solchen Lehn treulich behalten, als wir das billich thun als
 „,dick

„dick das noth geschicht, ohn alle Geuerde. Auch ist son-
 „derlich beredt, *dass das vorgenannt Schlosse Eysenbach uns*
 „*und vnser Erben offen Schloßs seyn soll*, zu allen vnfern Nö-
 „then, widder aller männiglich an widder sie, ohne alle
 „Geuerde, wir oder die vnfern sollen auch daraus und in
 „nicht gevehdet oder geschmehet werden im keine Weis.
 „War es auch dass wir selbst pflichtich würden, darumb
 „möchten sie uns pfaenden recht und redlich one Geuerde.
 „War es auch dafs wir uns de Oeffnung zue vnfern Nöthen
 „zue Eysenbach also gebrauchen und daliegen würden, so
 „so sollen wir ihn Burghut geloben und thun, also gewon-
 „lich ist, Pfortnern, Thorhuetern und Waechtern da lonen
 „und keinen Vngefüg treiben. Würde auch daselbst Schloff
 „Eysenbach vnser Vehde halben verlohren, das sollten wir
 „ihnen widder schlichten oder vns von der Vehde nicht
 „frieden oder fuhnen, ihn wär darumb Genüg geschehen
 „ohn Geuerde. Furt ist beredt, wann und welche Zeit die
 „vorgenannten Herrn Peter und Herr Dietrich zue vns kom-
 „men oder ihre offene Brief uns senden und geben uns diese
 „vorgenannten vnser Lehen juff ein Theil oder zumahl
 „und bieden uns damit zue belehnen Eberhardts Sohn von
 „Bucherau, des Eltern, ihre Oheim und ihre Leben, also
 „dass sie uns vor alle verbindlich werden und bleiben, der
 „Bethe wollen wir sie gewehren, mit solchen Vnterscheidt
 „als hievor gerutt ist, und geschrieben stehet, ohne Arge-
 „list und aller Geuerde. Des zue Uhrkunt kan wir Iohann
 „und Gottfriedt etc. etc. und ich Peter obgenannt beken-
 „nen mich vor mich und Herrn Dietherichen mein Bruder,
 „dass ich die vorgeschriebene Lehen, also umb meine genä-
 „dige Iunckhern entpfangen kan, in aller Maafs, als hie-
 „bevor unterscheid ist, und geschrieben stehet, und kan
 „darüber ihnen hand gefaldt gelobt, *und vff meine priesterli-*
D 3
liche

3,che Würdigkeit genommen, wie alles vorgerutet ist, statt,
 3,vest, und unverbrüchlich zue halten, ohne Intrag, ohne
 3,Arglist und alle Geuerde. Des zue Urkund kan ich mein
 3,Ingefigel vor mich und Herrn Dietrich mein Bruder an die-
 3,sen Brief thun kennen, uff Montag nach Sanct Kilian Tag,
 3,Datum, anno Domini Millesimo Quadringentesimo decimo
 3,nono.

Aliud silentio praeterire non possumus, quod apud CRA-
 MERVM occurrit, argumentum graue, ex arcanis camerae
 imperialis penetralibus accersitum, quippe quae clericis ca-
 pituli monasteriensis successionem in feuda permisit. Quin
 etiam teste SCHANNATO, EWALD FVLHABER Canoni-
 cus Moguntinus ab abbate Fuldensi postulauit, vt feuda
 quae post mortem fratris essent ad se peruentura in eius
 fratrem HEINZ FVLHABER conferrentur. * Restat il-
 lustre exemplum, dignum que cuius causa ex Germania pau-
 lulum in Italiam concedamus, vbi nempe ao. MDCCXII. post obi-
 tum Francisci IIII. Mantuae Ducis ipsi in Ducatu successit
 frater Ferdinandus Gonzaga, Cardinalis. **

Factum igitur esse vt Clerici in feuda secularia succede-
 rent, et tabulis firmasse et exemplis satis docuisse nobis vi-
 demur; et quis nescit hodiernum omnes episcopos, si feu-
 da imperii possideant, possident autem fere omnes, instar
 secularium Vafallos esse?

CAP.

* Conf. BECMANNI *hifloria an-*
balsina. SCHANNAT *client.* TRO GIOVANNI *CARRIA-*
Fuld. itemque CRAMERI Observ. T. A.
Iuris.

** *Historia d' Italia di PIE-*

C A P. IIII.

Quo iure sibi Clerici feuda vindicent.

§. I.

Supereſt, vt oſtendamus, quonam iure Clerici ſibi feuda vindicent. Coniungendum autem ita eſſe hoc caput cum præcedente putamus, vt illud ipſam feudorum ad Clericos translationem cum argumentis, hoc vel deſenſionem vel excuſationem prouti res poſtulabit, continere intelligatur. Primum autem omnium videtur eſſe exponendum, Clericos feuda poſſidentes duplici modo conſiderari coepiſſe. Dicſi enim ſunt *duas perſonas repræſentare*, vt vocant, alteram *eccleſiaſticam*, ſecularem alteram; eccleſiaſticam, quæ muneri præeſſet ſacerdotali, ſtuderet paupertati, rebus ſecularibus abſtineret, bellum et arma fugeret; ſecularem vero quæ feudis inueſtiretur, negotiis intereſſet ſecularibus, ſeruitia militaria aut ipſa præſtaret aut per alios præſtari curaret. Quæ diſtinguendi ratio alibi etiam in rebus publicis ſibi vindicat locum, vt v. c. Princeps Imperii regia dignitate et nomine, duobus conſideretur modis. Eadem perſona et ipſa imperat, et legibus ſubeſt. Etenim eundem Regem videas omnibus honoribus perfrui, omnibus iuribus, quæ, cum regia maiestate ſolent eſſe coniuncta. Mox etiam eundem, tanquam Principem coerceri legibus Imperii fundamentalibus, et Imperatoris agnoſcere auctoritatem. Quod ſi recte conſideres, non abſonum videbitur, Clericos eandem diſtinctionem ad ſuos mores tranſtuliffe, quam tamen non tam latius diſcutere, quam lectoribus ad diiudicandum relinquere animus eſt.

Quin

§. II.

Quin ipse etiam Pontifex, utpote fons omnis iurisdictionis clericorum, Princeps factus est secularis. Non enim tantum eas terras possidet, quas ecclesiae statum vocamus, sed alias etiam multas et maximas ditiones in potestatem suam redegit. Ibi leges dare, vectigalia imponere, monetas cudere,* et omnia omnino regalia exercere eum, quis ignorat? Praeterea Pontificem et feuda dare, et vassallagia exigere posse multis iis que antiquissimis exemplis facile efficere possemus; Sed consilio nostro suppetit vnum illud Clementis XI, qui Ducatus Parmae et Placentiae, postquam feuda aperta facta erant, ad se redire debere acriter contendit. Bella autem gessisse, foedera iniisse, paces fecisse, exercitus aluisse quis historiae tam parum gnarus est, ut de ea re dubitet? quis adeo hospes in iure publico, ut iure superioritatis territorialis non recte et valide ea omnia gessisse Pontificem putet? Notissima sunt Innocentii III, Iulii II, Alexandri VI, exempla, quos bellicosissimos fuisse historiae monumenta testantur. Notissimum est, tantam esse Romani Pontificis secularem potestatem, ut dominus dominorum ac rex regum habeatur. Sed his iam non disquirendi est locus, cum a doctis hominibus satis super que disputata sunt. Nos autem tantummodo potestatem Pontificis secularem probare volumus.

§. III.

Ecclesia dicitur Vassalla, et ait CRAIGVS: „Non tam in hoc genere spectari personam episcopi, quam ipsam ecclesiam,
„am,

* SIXTVS IV. primus dicitur effigiem in monetae cudi iussisse.

„am, cuius tantum durante vita sua Praelatus est administra-
 „tor ideo que prouasallus.,, Iam que nullo habito discrimine
 Praelati ad feuda admittebantur, certis tamen, quas postea
 dicemus, legibus. Et cui non nota sit inuestitura per bacu-
 lum et annulum, quae iura ecclesiastica candidato conceder-
 ret; et inuestitura per sceptrum, quae iura secularia? Eam
 autem sub Henrico V. ao. cxcxxii. inuentam esse nouimus.
 Sicut autem baculo imperium in inferiores clericos, annulo
 desponsatio cum ecclesia denotabatur: Ita sceptrum iura
 principis secularis et Vasalli feudalis tribuebat. Inuestitu-
 ram, quae fit per baculum et annulum sibi reseruauit Ponti-
 fex, alteram per sceptrum Imperatori in Germania concessit.
 Continetur haec conuentio apud ABBATEM VRSPER-
 GENSEM „Ego, Callistus, seruus seruorum Dei, dilecto filio
 „suo Henrico, Dei gratia Romanorum Imperatori Augusto,
 „concedo electiones episcoporum et abbatum Teutonici re-
 „gni, quae ad regnum pertinent, in praesentia tua fieri abs-
 „que simonia et aliqua violentia, vt si qua inter partes di-
 „scordia emerferit, Metropolitanis et prouincialium consilio
 „vel iudicio saniori parti auxilium et assensum praebeas:
 „Electus autem regalia per sceptrum a te recipiat, exceptis
 „omnibus quae ad Romanam ecclesiam pertinere noscuntur,
 „et quae ex his iure tibi debet, faciat. Ex aliis vero parti-
 „bus imperii infra sex menses regalia per sceptrum a te re-
 „cipiat.„ Quod gravissimum est feudorum ad clericos trans-
 lationis argumentum. Ex eodem inuestiendi modo orta est
 feudorum in sceptri et vexilli diuisio. Inde *Ius Alem. pro-*
c. CLVIII. Der Kayser soll leihen, allen geistlichen Für-
sten ihr Recht mit dem Scepter und weltlichen Fürsten mit
der Fahn, et Ius prou. Saxon. lib. III. art. 60. Der Kayser
leihet allen geistlichen Fürsten Lehn mit dem Scepter, und allen
welt-

weltlichen Fürsten Fahnlehen leihet er mit der Fahnen. *
 Etsi autem baculus et annulus proprie ad Clericos pertinebant,
 tamen in secularibus etiam infeudationibus adhibitos fuisse
 docet du FRESNE in Glossar. f. v. *investitura*. Pari modo Ru-
 dolphum Habsburgicum sceptri loco cruce usum fuisse, ex FRE-
 HERO ** colligimus, quo in loco simul iuramentum fidelita-
 tis a Vassallis Clericis praestandum, eius que varias formulas
 exponit: „Rudolphus statim exegit a Principibus clericis et lai-
 „cis fidei iuramentum. Quod cum recusarent, propter sceptri
 „absentiam, ipse electus signum crucis accipiens talia dixisse
 „fertur: Ecce signum, in quo nos et totus mundus est redem-
 „tus, et hoc signo utamur loco sceptri. Et deosculata cruce,
 „omnes Principes tam spirituales quam seculares ipsam crucem
 „loco sceptri osculantes, recipientes feuda, sibi fidelitatis iura-
 „mentum praestiterunt. „*** Non tamen perpetuo hoc inue-
 stiturae genere usi sunt Imperatores, sed gladius ipsi successit,
 cuius conum iisdem adhibitis solemnitatibus deosculantur Va-
 salli clerici, eodem que modo praestant iuramentum fidelitatis
 ac seculares. † Quin immo seruitia militaria ab ipsis exacta
 docet du FRESNE Glossar. voce *hostis*, et remissione opus
 fuisse in bellum proficisci nolentibus ostendit ITERVS, et
 nos met ipsi probauimus Cap. III.

Quid hodie circa eam rem obtineat, postea videbimus.

§. IV.

Iam ad ipsas leges deueniamus, quibus Clericis acqui-
 sitio feudorum permittitur; concedi autem vidimus. Quod
 apud

* Conf. GLAFFEY *Anecdor.* n. 432. Infeudauimus et inuestiuimus eum (abbatem) per sceptrum, Imperialis (vi moris est) eminencie, osculo comitante etc.

** Tom. I. Collect. Script. rer. Germ. p. 388.

*** vid. STRYKIVS in *exam. iur. feud.* eiusque app. n. 14.

† ITER de feud. Imp. Cap. IX. §. 33. p. 507 - 511. et quos ille allegavit p. 510. WINZLERVS et REISKINGIUS I. de Reg. Sec. et Eccles. et. 4. c. 16. n. 16. seq.

apud Francos liceat, testem habemus DVARENVM qui cap. VI. dicit: „introducitas esse consuetudines feudorum ad Clericos transferendorum corruptis iam moribus ecclesiasticis, corrupta iam disciplina ecclesiastica; inopportune tamen adiicit: „hoc iure nos vti contra veteres canones, contra ipsum ius Langobardicum., Primum enim iam Cap. II. obseruauimus, textus iuris Langobardici agere de successione in feudis non de acquisitione eorum. Quin potius II. F. 40. Ius Langobardicum ait: „Item si clericus, veluti episcopus, abbas, beneficium habens, a rege datum non solum modo personae, sed ecclesiae, ipsum propter suam culpam perdat, eo viuente, et ecclesiasticum beneficium vel honorem habente, ad regem pertineat, post mortem vero eius ad successorem eius reuertatur., Ex his facile cognoscatur, iure Langobardico minime Clericos ab acquisitione feudorum excludi, eandem que Clericis esse cum secularibus rationem. Feudum possidet Clericus; feloniam committit, perdit feudum: Quid apertius? Quod si a iure feudali Langobardico ad Alemannicum transeas, similem dispositionem reperies. Expressa sunt *Iuris Alemannici* verba C. III. §. 3. „Ist das eine Frau oder Pfaff das Reichs Gut empfahet von dem Reich, das mögen sie wohl zu Lehn haben, als sie beyd von ritterlicher Art sind. Ein jeglicher Pfaff, der von ritterlicher Art ist, mag wohl behaben zu seinen Leib Lehen. Er mag es aber nicht hinleihen, noch anders nichts daran gethurn, dann mit des Herrn Willen. Und hat ein Pfaff einen Bruder, und empfahet er ein Lehn mit dem Bruder, mit Lehns hand, auch mit ihm ein Nus und Gewähr ist, und sterben sie ohne Lehns Erben, ihnen bleibt das Lehns Recht in den Rechten, und hiebevör geschrieben ist.* „Hoc itaque vti vides ius ne successione quidem vetat clericis. *Ius Feudale*

E 2

dale

* Conf. LVNIG Corp. iur. feud. Germ. Tom. I. p. 328.

dale Saxonicum: „Welcher Herr dieser einen (nempe clerico)
 „ein Guth leyhet, daran haben sie wohl Lehnrecht in dem Gu-
 „the. Quid? Quod peculiarem Saxonia exhibet constitutio-
 „nem, ** quae admittit ad feuda clericos, eos que minime a suc-
 „cessione arcet. „Daß die geistlichen Persohnen aus der Lehn
 „Güter Succession nicht können noch sollen ausgeschlossen wer-
 „den, sintemahl sie ihr Lehn durch andere Substituirt gegen
 „dem Lehn Herrn verdienen können, dessen sind Unsere Ver-
 „ordnete einig.

„Hieraus folget auch; daß vielweniger die Ordens Herrn
 „und milites hierosolymitani in Succession derer Lehen Gü-
 „ter können ausgeschlossen werden. So viel aber die Mön-
 „che betrifft, so sie das Kloster Leben verlassen, und sich des-
 „selbigen ganz und gar begeben so sollen sie künfftig und hinfüh-
 „ro in Succession der Lehn Güter auch zugelassen, und darauf
 „allenthalben in unsern Landen also erkannt und gesprochen
 „werden.

„Nec non Rescriptum d. 7. Sept. 1734. Rittergüter dürfen
 „Bauern nicht adquiriren, werden auch nicht zur Mitbe-
 „lehnschaft admittiret, es wird aber dieses von solchen ver-
 „standen, die noch wirklich Bauern sind, nicht aber von dem-
 „selben oder ihren Söhnen so Meister oder Bürgerrecht er-
 „langet, oder sonst Conditionem verändert, oder in geist-
 „lichen, civil und Militairstande zu Ehrenämtern gelanget etc.
 His bene et accurate perpensis, quid superest quam vt ad
 ipas leges iuris Canonici nos conferamus, quae Clericum
 non a feudis tantum non excludunt, sed adeo, vbi lis fue-
 rit orta super re ad ecclesiam non pertinente seculare forum
 adire iubent. „Sic, c. VII. X. de foro competente, Verum,
 „inquit, quoniam de quibusdam feudis aduersus praepositum
 quae-

²Conf. constitut. Augusti et Io, Georgii Elect. Sax. a Breuningio editas.
 P. III. constit. XXVIII.

„quaestio mota fuit: Statuimus, vt, ex quo episcopus fuerit
 „in eccles. consecratus, de feudis ipsis sub suo iudicio cogno-
 „scatur, si ad ecclesiasticam cognitionem pertineant, alio-
 „quin imperiali bene placito, (sicut iustum fuerit) relinqua-
 tur. „

§. V.

Vidimus itaque Clericum omnino feuda posse acquire-
 re, et satis est, id Pontificiorum ipsorum exemplo, inuestitu-
 ra per sceptrum, legibus tandem iuris Langobardici, Aleman-
 nici, Saxonici effectum fuisse. Nunc ne quis imprudentes
 et sine restrictionibus opinionem nos amplecti putet, cum
 ipso MENOCHIO * casus fingamus septem, quibus succedere
 Clericos et posse et non posse existimamus.

I. Quando agitur de feudo recto, vero, ac proprio, Clerici
 in iis succedere non possunt, partim ob praestanda seruitia
 militaria, recte et vbique clericis prohibita, quamvis etiam
 contra regulam in bellum profectos, clavaque pro ferris vsos
 aliquos legamus; partim quod in feudo personae eligitur in-
 dustria. *Potest* tamen *per Substitutum* seruire, quod ex Fri-
 derici Imperatoris verbis apparet: „Firmiter enim statuimus
 „tam in Italia, quam in Alemannia, quicumque indicta pu-
 „blica expeditione vocatus a domino suo in eadem expedi-
 „tione spacio competenti temere venire superfederit, vel alium
 „pro se domino acceptabilem mittere contemserit vel dimi-
 „dium redditus feudi vnus anni domino non subministraverit,
 „feudum quod ab episcopo vel alio domino habuit, amittat; et
 „dominus feudi in vsus suos illud redigendi modis omnibus ha-
 „beat facultatem. „ Menochius tamen substitutionem nihil ad
 „Clericos pertinere contendit, sed ad habiles tantum in quibus

E 3.

perfo-

* IAC. MENOCHIVS de arbitrar. iudic. quaestion, et Caussis, Lib. II.
 Cent. III. Caf. 231.

personae industria electa. Sed, cur substitutio, si persona ipsa
 est habilis? Tunc non opus est substitutione. Vidimus au-
 tem privilegio Caroli IV. pro Rudolpho de Lewenstein pau-
 lo ante allato ei substitutum fuisse Episcopum Herbipolitanum.
 Deinde etiam ex alio quodam Caroli IV. diplomate cogno-
 scimus, quod apud GLAFFEIVM euoluitur no. CCCXIII.
 „Wir Karl etc. bekennen &c. Wann der Erber Leutolt von
 „Krenkingen Tamprobst zu Strasburg, vnser lieber andech-
 „tiger Seine Vesten zu Hutemburg bey der Stadt zu Tungen,
 „die sein ledig frey eigen ist, und vns vnd dem Reich ledigli-
 „chen uff geben hat, vnd hat di mit allem iren zugehörigen
 „von vns vnd dem Reich zu rechten manlehn empfangen vnd
 „vns und den Reich gefworin sich und seine nachkommen
 „ewiglich, getrewe, gehorsam vnd vnterthenig ze sin, gelich
 „als andere des Reich Dienstmann, von sulchen lehen durch
 „recht und gewohnheit schuldig sein eze tun, vnd daz vns vnd
 „dem Reich vnd allen vnsern amptleuten und dienern dieselbe
 „veste offen sein sol zu allen vnsern vnd des Reichs Lehen
 „vnd noten, wider aller menglich neymand ausgenom-
 „men, als oft des not geschicht, doch an yren (GLAF-
 „FEY legendum putat Schaden suchen.) So meynen vnd
 „wollen wir yn und den Edlen Iohans von Krenkingen seinen
 „bruder vnsern vnd des Reichs lieben getreuen gleich als
 „andere vnserer vnd des Reichs Dienstmann zu iren Rech-
 „ten gedielichen schirmen vnd versprechen, vnd wann
 „er ein pfaffe ist, und sulchen lehen von rechte nicht gebaben
 „mag, so geben wir yn zu einem lebentraeger den egenanten I-
 „ohans von Krenkingen seinen Bruder und so er abgienge, de
 „edelsten seynen lehns erben, daz yn die sulche lehen als vor-
 „mund getrewelichen tragen sollen. Dieweil er leibt, wer
 „auch daz er abgienge vnd dieselben lehen nyemanden an-
 „ders gebe, oder vermechte so fullen sie uff de egenanten
 Iohan

„Johan von Krenkingen, seinen Bruder vnd seine erben.
 „Doch mag er sie geben, verschrieben, versezen, und be-
 „kummern wem er will *und soll ym soliche vormundschaft,*
 „*und lehentragunge nichts daran bindern.* In fulcher beschei-
 „denheit, wenn er sie gebe, verschriebe, verseze oder mech-
 „te, daz de vns vnd dem Reich schuldig vnd verbunden sei
 „ze tun vnd eze dienen, als ander Dienstman, vnser und
 „des Reichs von fulchen Lehen pflichtig vnd schuldig sein
 „von gewohnheit oder von rechte in dheine Weit Presen-
 „cium &c. Per Dominum Mindensem Iohannes Eysteten-
 „sis.; Quin etiam verba: *wann er ein psaff ist,* ad clericorum
 praecipue procuratores pertinere videntur.

II. Quando Clericus ad feudum admitti cupiens clericus est *regularis*, quippe *cuius ordo et religio non idonea bonis possidendis censetur*, quales sunt religiosi ordinis S. Francisci, non admittitur. Habetur enim pro mortuo, si vel maxime ad Cardinalis fastigium euectus fuerit. Cum enim adstricti sunt voto paupertatis, castitatis et obedientiae: Opus est *venia Pontificis*.

III. Quando agitur de feudo *vbi commodum praestatur* quoddam *seruitium personale*, omnino possunt Clerici succedere. Et ibi Menochius exemplum commemorat hoc, si diebus festis cum vxore domini ire iubeatur in ecclesiam.

IIII. In feudo *improprio*, pro quo *seruitium* praestatur *reale*, scilicet annuus census, *potest* succedere Clericus secularis etiam Cardinalis et Monachus, dummodo eius religio bonorum sit capax.

V. Quando feudum concessum est *sibi et quibuscumque successoribus*, tunc succedere *posse* et seculares et regulares Clerici intelliguntur.

VI. Recte *admittitur* Clericus in feudo franco, vbi nullum praestatur seruitium.

VII. Quando feudum concessum fuit nulla alia seruitii facta mentione, sed *secundum propriam feudi naturam* simpliciter, *neque admittitur subsitutus*, Clericus non succedit.

§. VI.

Restat vt de Clericis *protestantium*, deinde de *diuersis locorum consuetudinibus* paucis dispiciamus. Non autem videmus, cur successio feudorum non ad protestantium clericos sit referenda, quod eo magis persuasum habemus, quo minus coenobiorum votis sunt obnoxii. Quod ipsum nouis quotidie exemplis confirmare inuenimus. Sed maxima ratio est habenda loci et consuetudinis. Ita enim MENOCHIVS in Alemannia et Italia potissimum clericorum successionem obtinere perhibet. „Omnia hic regit „consuetudo, liceat enim tot allegatis addere verba Viri Illustris et summopere feudali de iure meriti liberi BARONIS DE SENKENBERG, ex aureo libello, quem *primas iuris feudalis lineas* vocat, P. II. c. VIII. de *personis feud. dant. et adquir.* §. 171. de promta: „Omnia „hic regit consuetudo et integrae prouinciae sunt, vbi et „Clericos et mulieres diuturno vsu ita ferente, feudorum „citra vllam controuersiam capaces videas. Sunt vero regiones quaedam, vbi deficientibus concessionibus peculiaribus nemo Clericus ad feuda admittitur, ex quibus vel solam Austriam commemorasse sufficiat.* Iam autem, circa feuda clericorum que successiones iusto forsan diutius commorati ad iudicium de diuitiis et potestate Clericorum, in quo ferendo, quantum quidem de rebus publicis iudicare poterimus, faciemus periculum; non immodeste, hoc enim a toro nostro libello abesse volumus, sed
vti

* Conf. BURGERMEISTER *Cod. Dipl. equ.* P. III. p. 646.

vti iuuenem decet, dubitanter ac timido animo, sola que lectorum confisi et aequitate et beneuolentia, alacriores properabimus.

CAPVT V.

Quam vim feudorum ad Clericos translatio habeat ad rempublicam?

§. I.

Cum tantam esse Clericis potestatem, tantas diuitias uiderimus, ut ipsos Principes seculares aequarent, atque adeo superarent; pariter que disquisiuerimus, an de iure canonico et feudali sit, eosdem feudorum participes reddi: ultimam quoque quaestionem, consulant ne ciuitati potestas et opulentia clericorum, sub examen uocabimus. Est autem ante omnia dispiciendum, in qua uerferis ciuitate. Si sit Respublica et Democratia sedulo omnes debent prouidere, ne nimis diuitiae et potestas hominum ecclesiasticorum augeantur. Quodsi uero de Monarchia et despotica inprimis sit quaestio, uilissimum uidetur, omnibus oppressis, clerum rerum publicarum tueri aequilibrium. „Autantque le pouvoir „du Clergé est dangereux dans une republique, ait MON- „TESQUIEU, * autant est il convenable dans une monarchie, „surtout dans celles, qui vont au despotisme.“ Et ad Hispaniae et Lusitaniae exemplum provocans pergit; „Ou en seroit l'Espagne et le Portugal depuis la perte de leurs loix, „sans ce pouvoir, qui arrête seul la puissance arbitraire? „Barriere toujours bonne, lorsqu'il n'y en a point d'autre: „car comme le despotisme cause à la nature humaine des „maux effroyables, le mal même qui le limite est un bien.“

Egre-

* De l'Esprit des loix Tom. I. Livr. II. Ch. 4.

Egregie idem, et quo nomine appellem diuinum auctorem? Principes mari comparat, quod cum totam terram demergere et deuorare minetur, herbis tamen et littoribus, quo minus cursum perficiat, cohibeatur; ita et illos vel leuissimis interdum obstaculis retineri, et quorum nulla vi cogatur animi atrocitas, saepissime flecti precibus et lacrumis posse. Quamobrem in eiusmodi ciuitate, ea tamen quae semper et vbique commendanda est prudentia, clericorum potestatem et opulentiam augeri quam diminui satius est. Nam ferendum est malum, quod, quominus maiora eueniant, impedit,

§. II.

In malis autem quae ex nimia opulentia et auctoritate clericorum prouenire solent, depopulationem praecipuum esse persuasum habemus. „Le mal presqu' incurable est, lorsque „la depopulation vient de longue main par un vice interieur „et un mauvais gouvernement.“ Et paulo post: „Les païs desolés par le despotisme ou par les avantages excessifs du „Clergé sur les laïques en font deux grands exemples.“* Quis non nouit, quantum detrimenti a potestate clericorum ceperint eae prouinciae, quarum aut gubernatores nescio quo feruore abreptos omnia sine discrimine bona magno et iurium et aerariorum suorum damno in coenobia et ecclesiasticos contulisse, aut quos religionis amore seu erga clericos homines obtemperacione adeo captos fuisse scimus, ut vel prima hominis officia negligentes diuersae religioni addictos homines, quamuis utilissimos optimosque ciues, vel regione expellere, vel in eos, quod immanius est, igni ferro que

* MONTESQUIEU *esprit des loix*, Tome III. Livr. XXIII. Ch. 28.

ſacuire non dubitauerint. * Deinde, vt ad aliud ex arte politica depromptum veniamus, certiffimum et in aprico eſt, familiarum ſalutem, cum in ea Principis felicitas poſita ſit, augeri, bona que illis confirmari debere. Ergo, ſi bona ciuibus adimit, vt ad Clerum deuoluat, ſuae ipſius ſaluti detrahit, cum, quod clericis et monaſteriis oblatum eſt, pro mortuo quaſi et abiecto habeatur.

„Les familles particulieres, ait laudatus MONTESQUIEU,**
 „peuvent périr: ainſi les biens n'y ont point une deſtination
 „perpétuelle. Le Clergé eſt une famille, qui ne peut pas
 „périr: les biens y ſont attachés pour toujours, et n'en
 „peuvent pas fortir. Les familles particulieres peuvent s'
 „augmenter; il faut donc, que leurs biens puiſſent croitre
 „auſſi. Le Clergé eſt une famille, qui ne doit point s'augmen-
 „ter: les biens doivent donc y être bornés.

§. III.

Praeſtabat tamen, feuda potius dare Clericis, quam bona alodialia: Quod facile, ſi ad primas origines recurras, intelliges. Enim vero vniuerſa fere ab Imperatoribus Europa capta, militibus praeprimis opus erat, qui expugnatas prouincias defenderet. Distribuuerunt igitur, quibus ipſi non fuſſicerent, prouincias militibus, eam que voluerunt eſſe legem huius vaſallagii, vt hi dominium ipſorum agnoſcerent, vtque exercitum alerent, qui ipſos ad bellum ſequeretur. Cum vero ſubinde homines, quorum imbecilles animi facile ſuperſticioſa

* Maximum atque grauiffimum
 damnum paſſa eſt Gallia ex eo,
 quod Ludouicus XIII. reuocato
 anno 1685. Edicto Nanetenſi, re-
 gnum, vt vocare ſolebat, purgaret.
 In qua re vehementer erraſſe
 ſe tum ſentiebat, cum experie-

batur, ſe meliorem ſubditorum
 partem expulſiſſe, conf. *Accord
 parfait de la nature, de la rele-
 uation, de la vaiſon et de la po-
 litique.* (à Leiden 1753. T. II. 8.)
 ** *De l'Efprit des loix.* Tom. III.
 Livre XXV. Chap. 5.

tiosa concipiunt, vano religionis fervore incitati vltro terras suas et bona Ecclesiae offerre coepissent, nonne tum quidem prudenter egerunt Imperatores, cum ipsi feuda Clericis conferrent, eos que iuramento fidelitatis sibi obstringerent? Deinde cum gentium deuictarum cresceret in dies ferocia, adeo vt vrendum esset, ne ipsae fatali rabie desciscerent, in quo quaeso Imperatores maius subsidium, quam in Clericorum amicitia, quaerere poterant, quippe qui facili negotio feditiosos animos religionis terrore frangerent, et coercerent? Est in eam rem testimonium GUILIELMI MALMESBURIENSIS: „Imperator, inquit, omnes Episcopos et Abbates, Regni sui, quod citra montes est, „fautores habebat, quia Carolus M. pro contundenda „gentium illarum ferocia omnes pene terras ecclesiis contulerat, consiliofissime perpendens, nolle sacri ordinis homines tam facile quam laicos fidelitatem Domini „reicere, praeterea, si laici rebellarent, illos posset „excommunicationis auctoritate et potentiae feueritate commescere.“

§. III.

Sicut autem omnium rerum quasi naturali lege mutatio est: ita quoque pristina rerum in Germania facies admodum fuit immutata. Fines imperii contracti; feudorum quoque paulatim alia ratio; et eorum praecipue, quae episcopi tenebat numerus magnopere auctus. Maior subinde clericorum auctoritas, iura cum plura tum ampliora. Et quis immensis illis profusionibus diminutam admodum Imperii et maiestatem et auctoritatem; potentiam contra opulentiamque clericorum maxime auctam esse, non intelligat? „Vtcunque tamen, vt verbis vtar auctoris grauissimi,

„fimi ITTERI, ita se res habeat, si veram Germaniae
 „felicitatem ex genuinis suis principiis aestimare et metiri
 „velimus,“ (dixerat autem maximum istis largitionibus Imperio
 „adlatum detrimentum) „postquam tamen hodie alia re-
 „rum facies inducta est, inconsultum fortassis fuerit, hic
 „aliquid innouatum ire; contingit enim nonnunquam,
 „vt necessarium in Republica malum detur, cui si quis me-
 „delam adhibere vellet, verendum esset, ne medela ipso ma-
 „lo periculosior totam Reipublicae nauem infinitis turbis
 „inuolueret, et tantum non submergeret.“ Omnem au-
 „tem potestatis episcoporum in Germania immutationem
 „quantumvis in ceteris etiam Clericis indulgeat, difficil-
 „limam tamen ipse fatetur SEVERINVS MONZAMBANVS:
 „Verum quid morbidus Germaniae status patiat, facile ap-
 „paret, quem omnis mutatio magnis concutere motibus
 „potest. Ergo mancant sane isti Episcopi et tam opimis
 „ditionibus fruantur; dummodo meminerint, se easdem
 „Germaniae debere, et se Germaniae principes esse; qui-
 „busque adeo Germania magis quam Roma sit amanda.

§. V.

De finibus Clericorum diuitiis constituendis pauca
 dicturi quem meliorem sequi possimus, ducem, quam
 librum de legibus. Ille autem non tam vi adimendas
 esse putat, quam prudentia potius et cautione, cum in
 genere prudentioris legislatoris sit, vbi alii vim adhibent
 et arma, arte et consilio propositum consequi. Ita ve-
 „ro disserit: „Au lieu de defendre les acquisitions du
 „Clergé il faut chercher à l'en degouter lui même; laisser
 „le Droit, et ôter le fait.“ Et paullo post: „Rendés sa-
 „cré et inviolable l'ancien et nécessaire domaine du cler-
 „gé; qu'il soit fixe et éternel comme lui, mais laissés
 „sortir

„sortir de ses mains les nouveaux domaines. Permettés
 „de violer la regle, lorsque la regle est devenue un abus ;
 „souffrés l'abus lorsqu'il rentre dans la règle.“ Digna uti-
 que, cuius nos vix primas lineas duxerimus, quae a no-
 stri aevi MONTESQVIEVO (sibi contigisse GVTH-
 SCHMIDTIVM laetatur Saxonia) pertractetur materia.

PERORATIO.

At fatius videtur finem libello facere, quam abuti le-
 ctorum indulgentia, eorum scriptorum memores, quos
 errorum facilius quam prolixae verborum impetrasse ve-
 niam intelleximus: Eadem enim scribentium est ratio
 quam in communi vita loquentium, ut, quo magis sibi
 quisque placeat, eo maiorem sibi putet concessam facul-
 tatem garriendi et obtundendi aures hominum. Nos ve-
 ro ab isto vitio alieni, nunc demum, licet nondum satis-
 fecisse materiae metuamus, ne iam nimis quibusdam abusi
 videamur lectorum patientia veremur. Si quid autem est,
 quod lectori, putamus autem aequum et eruditum, displiceat,
 siue sit nimia vbertas, siue ipsa materiae pertractatio,
 id corrigat, emendet ac humane ignoscat: Non enim in
 iuvene, ut viris aetate et doctrina conspicuis sit aequalis,
 requiritur, sed ut spem faciat ipsis aliquando propius acce-
 dendi, et ut spernat, a quo discere possit, neminem.

EMENDANDA.

- p. 7. lin. 3. pr. *auctoritatem?* leg. *auctoritatem.*
p. 8. lin. 4. pr. *videamus* leg. *videamur*
p. 8. lin. 12. pr. *scilicet* leg. *scilicet*
p. 14. lin. 24. pr. *Fleis-heri* leg. *Flei-seberi*
p. 16. lin. 22. pr. *Quia ratione* leg. *Qua ratione*
p. 18. lin. 11. pr. *Caroli Marelli* leg. *Caroli Martelli*
p. 21. lin. 3. pr. *gloriatur* leg. *gloriatu*
p. 24. lin. 17. pr. *Wahnlohn* leg. *Vahnlehn*
p. 35. lin. pen. pr. *ne successione* leg. *tantum successione*
p. 41. lin. 20. pr. *Autantque* leg. *Autant que*
p. 43. lin. 22. pr. *defenderet* leg. *defenderent*
p. 44. lin. 27. pr. *tenebat* leg. *tenebant*
-

ERLEBDAWA

1. Die erste...
2. Die zweite...
3. Die dritte...
4. Die vierte...
5. Die fünfte...
6. Die sechste...
7. Die siebte...
8. Die achte...
9. Die neunte...
10. Die zehnte...

ULB Halle
003 719 014

3

1078

1767 24. 365.

DE
ATIONE FEVDORVM
CLERICOS

ATIO INAVGVRALIS
QVAM
ECONSVLTORVM ORDINIS
CTORITATE
PRO
SVM MIS
E IVRE HONORIBVS
TORIO PETRINO
MAII MDCCLXVII

VBLICE DEFENDET
AVCTOR
FERDINANDVS LINDEMANN
DRESD
IVSQVE BACCALAVREVS

LIPSIAE
FFICINA LOEPERIA

